

Handläggare
Magnus Fransson
08-508 26 019**Till**
Trafiknämnden
2023-02-16

Revidering av viten för avvikelser kopplat till trafikanordningsplaner. Svar på uppdrag från kommunfullmäktige

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på uppdrag från kommunfullmäktige.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
AvdelningschefHenrik Axelsson
Enhetschef

Sammanfattning

Trafikkontoret fick för verksamhetsåret 2022 i budgetuppdrag att utreda en höjning av vitesnivåerna kopplat till avvikelser från trafikanordningsplaner (TA-planer) i syfte att uppnå bättre regelefterlevnad. Trafikkontoret har utrett frågan och ser att höjda viten är motiverat och kan tillämpas i de flesta fall. Dock kan vite inte tillämpas för de vägarbeten som helt saknar tillstånd eller där det inte föreligger något avtalsförhållande, i dessa fall måste kontoret polisanmäla överträdelser. Trafikkontoret avser att revidera vitena så att vitesnivåerna höjs, vitesgrunderna ändras och att vitesmodellen möjliggör ett arbetssätt som omfattar dialog i första hand vid mindre förseelser och viten i andra hand där bättring inte sker eller där förseelsen är allvarlig.

Trafikkontoret bedömer att revideringen innebär en intäktsökning om cirka 60 procent, eller cirka 2 mnkr för jämförelseåret 2021.

Bakgrund

Vägarbeten är ett mycket vanligt inslag i staden och är nödvändiga för stadens försörjning och utveckling. Men de försvårar trafikkontorets uppdrag om framkomliga, trafiksäkra och välskötta gator och andra platser.

Det står i princip vem som helst fritt att bedriva vägarbete på stadens gator, förutsatt att denne har trafikkontorets tillstånd och följer de krav som bland annat trafikkontoret har. Med hänsyn till mängden vägarbeten på stadens gator är det särskilt viktigt att krav och tillstånd följs. Det finns därför starka skäl att förebygga och ingripa mot fel med olika verktyg.

Viten har tillsammans med andra åtgärder, som dialog och tillsägelse, länge använts i detta syfte och finns oftast tillgängliga för de tillfällen vägarbeten bedrivs i strid mot TA-plan eller då ett vägarbete på annat sätt avviker från trafikkontorets krav. Ibland kan vitesmöjligheten även finnas tillgänglig då arbete bedrivs utan beviljad TA-plan.

Trafikkontoret fick för verksamhetsåret 2022 i budgetuppdrag av kommunfullmäktige att utreda en höjning av dessa viten i syfte att uppnå bättre regelefterlevnad. Utredningen har avgränsats till arbeten som regleras med TA-planer. Nuvarande vitesmodell omfattar även tillfällen där schakt- och öppningstillstånd saknas eller där så kallade vinterlagningar inte har åtgärdats, men dessa viten har inte varit föremål för ändring i budgetuppdraget.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts på trafikkontoret.

Stöd för vitesuttag

För att vägarbeten ska kunna bedrivas måste olika åtgärder vidtas. De mest grundläggande delarna är tillfällig reglering av trafik genom tillfälliga vägmärken tillsammans med olika avstängningar som avgränsar trafik från vägarbetet och vägarbetare från trafiken. Men det kan även vara andra åtgärder, som flytt av busshållplatser, tillfällig belysning, rivning av refuger m.m. Vägarbeten kan i detta sammanhang även gälla renoveringar av fastigheter och annat som påverkar trafiken på samma sätt.

Åtgärderna regleras genom trafikkontorets Tekniska handbok (TH) samt detaljeras och formaliseras genom TA-planer, där även tider bestäms. Beviljad TA-plan är ett tillstånd som ger innehavaren rätt

att genomföra vägarbetet inom de ramar som framgår av TA-planen och av TH. Platsen ska återställas efter genomförandet, och det finns även andra bestämmelser som reglerar vägarbeten (exempelvis med avseende på miljö).

De viten som kontoret har utrett är aktuella som verktyg då genomförandet av vägarbetet avviker från TA-plan eller TH. Det rättsliga stödet för vitesuttag finns i civilrätten. Viten måste därmed vara avtalsmässigt grundande för att de ska kunna tas ut. Eftersom de flesta vägarbeten bedrivs av stadens fackförvaltningar och olika ledningsdragande bolag finns som regel denna avtalsmässiga grund. Det kan vara så kallade nyttjanderättsavtal som staden ingår med den som vill nedlägga exempelvis ledningar i stadens mark, eller avtal som trafikkontoret ingår med en entreprenör som ska utföra vägarbete åt staden. Vitesmöjligheten uppstår även gentemot andra i samband med att dessa ansöker om TA-plan, då de accepterar fastighetsägarens (stadens) villkor i samband med detta.

En följd av ovanstående är att trafikkontoret inte kan utdela viten i alla lägen. Trafikkontoret kan inte utdela vite mot den som exempelvis gräver i stadens mark utan avtal. Skulle någon olovligen gräva i stadens mark, eller på annat sätt påverka denna, och avtalsförhållande saknas, kan denne göra sig skyldig till olaga besittningsrubbing och skadegörelse, vilket kan polisanmälas.

Viten idag

De viten som används i dagsläget redogörs för i TH. Viten har tillämpats under lång tid och såväl vitesgrunder som belopp har ändrats genom åren. Vitesgrunderna omfattar exempelvis saknad TA-plan (om TA-plan inte har beviljats av trafikkontoret), utgången TA-plan, felaktiga eller saknade avstängningar eller vägmärken, bristande framkomlighet, tillgänglighet och trafiksäkerhet med mera. Vitesbeloppet varierar i dagsläget mellan 4 300 kr och 16 200 kr och är beroende av vitesgrunden och därmed med allvarlighetsgraden. Några viten är dessutom tidsberoende, och räknas exempelvis per vecka som avvikelser varit gällande, till exempel om tillståndstiden inte har förlängts. Flera viten kan tas ut samtidigt vid ett tillfälle.

Många vägarbeten av typen drift, mindre underhåll och liknande genomförs med generella TA-planer utan att vägarbetet registreras per plats och tillfälle. Till dessa tillkommer olovliga vägarbeten som sker utan trafikkontorets kännedom. Av den kända mängden vägarbeten, det vill säga av de vägarbeten som är tillståndsgivna

och bundna till en plats, uppskattar trafikkontoret att ca 3 % har fått minst ett vite under perioden 2012-2021, eller ca 5 % 2019-2021.

Trafikkontoret har jämfört den egna vitesmodellen med andra kommuner och bedömer att nivåerna i stora drag är samstämmiga. Ett tydligt undantag är Stockholms vite för saknad TA-plan där trafikkontoret ligger lågt i förhållande till jämförda kommuner. Samtidigt är det ovanligt att viten ges just för saknade tillstånd. Vitesgrunden för saknad TA-plan ingick i ungefär 2 % av alla viten som gavs 2012-2021. Möjligen är detta ett utfall av att de flesta i regel sköter sig på denna punkt, kombinerat med att uppföljningen är koncentrerad till de vägarbeten som kontoret har kännedom om.

Revidering av viten

Efter övervägande av olika vitesmodeller har trafikkontoret funnit det ändamålsenligt att arbeta vidare med dagens vitesmodell, men med vissa ändringar i vitesgrund, belopp och tillämpning. Dagens modell är i delar skalbar efter vägarbetets omfattning och möjliggör en värdering som speglar allvarlighetsgraden i olika avvikelser. Ändringen medför att modellen även tar hänsyn till uppsåt och möjliggör ett arbetssätt där den som orsakat mindre avvikelser får möjlighet att rätta dessa utan vitesuttag, men att ohörsamhet ses som mer allvarligt och därmed vitesföreläggs. Ändringen medför en generell höjning av vitesbeloppen, som uppskattats utifrån de möjliga omkostnader utföraren undgår i och med avvikelserna tillsammans med risken att bli ertappad. Vitena har även värderats inbördes utifrån allvarlighetsgraden i olika avvikelser.

Reviderad vitesmodell framgår av tabellerna nedan, tillsammans med nuvarande belopp och höjning i procent. Notera att viteskoderna B1, C1 och E1 kan tillämpas då mindre avvikelser enligt B2, C2 och E2 inte rättats inom angiven tid. Notera även att vitesgrunderna ändras och att vissa avvikelser har flyttats mellan olika tabeller varför förändringen inte är helt rättvisande i samtliga fall.

Tabell 1. Skäl för vite samt vite för avvikelser med avseende på tillstånd. ¹⁾ Ytanspråk eller trafiklösning avviker väsentligt från beviljad trafikordningsplan. Arbete bedrivs innan beviljat startdatum, eller trots tidsbegränsningar vid högt trafik.

A. Tillstånd	Nuvarande	Ändras till	Ändring
2. Om ingen tidsförplåning har begärts för schakt- och öppningstillstånd eller trafikordningsplan innan slutdatum passerats.	3 800 kr/vecka	1 100 kr/dag, max 23 100 kr	103 %
3. Beviljad trafikordningsplan saknas.	6 500 kr	40 000 kr	515 %
4. Principiell avvikelse från beviljad trafikordningsplan. ¹⁾	5 500 kr	30 000 kr	445 %

Tabell 2. Skäl för vite samt vite för avvikelser med avseende på vägmärken och vägmarkeringar.

B. Vägmärken och vägmarkeringar	Nuvarande	Ändras till	Ändring
1. Vägmärke eller vägmarkering saknas eller avviker från beviljad anordning, inklusive LTF eller väghållarbeslut. Anmärkning enligt B2 har inte rättats inom angiven tid.	9 700 kr/st	11 000 kr/st	13 %
2. Vägmärke eller vägmarkering är skadat, eller om det finns avvikelse i utförande, placering eller skötsel av vägmärke eller vägmarkering.	Anmärkning	Anmärkning	-

Tabell 3. Skäl för vite samt vite för avvikelser med avseende på avstängning, avstängningsmaterial och skyddsanordningar.

C. Avstängningsmaterial och skyddsanordningar	Nuvarande	Ändras till	Ändring
1. Avvikelse i avstängnings- eller skyddsanordning som medför fara för trafikanter eller personal. Anmärkning enligt C2 har inte rättats inom angiven tid.	16 200 kr/st	20 000 kr/st	23 %
2. Mindre avvikelse i avstängnings- eller skyddsanordning.	4 300 kr/st	Anmärkning	-

Tabell 4. Skäl för vite samt vite för avvikelser med avseende på personal och information.

D. Personal och information	Nuvarande	Ändras till	Ändring
1. Personal saknar godkänd utbildning.	4 300 kr/st	11 000 kr/st	156 %
2. Personal saknar godkänd varselklädsel.	4 300 kr/st	11 000 kr/st	156 %
3. Informationsskylt saknas.	4 300 kr/st	8 000 kr/st	86 %

Tabell 5. Skäl för vite samt vite för avvikelser med avseende på trafikens framkomlighet. ¹⁾ Exempelvis till följd av för smala banor eller körfält, hinder, ojämn eller felaktigt utförd beläggning, utelämnade utjämnningar av nivåskillnader eller farthinder, farligt utförda bryggor eller bristande renhållning eller vinterväghållning. ²⁾ Exempelvis för smala banor eller körfält, men där önskvärd funktion kvarstår, hinder av ringa omfattning etc. Material är lämnat efter avslutat arbete.

E. Framkomlighet, trafiksäkerhet och tillgänglighet m m	Nuvarande	Ändras till	Ändring
1. Avvikelse som medför trafikfara eller bristande framkomlighet eller tillgänglighet. ¹⁾ Avvikelse enligt E2 har inte rättats inom angiven tid.	10 800 kr/st	20 000 kr/st	85 %
2. Mindre avvikelse som inte medför trafikfara eller som endast påverkar framkomlighet och tillgänglighet i mindre utsträckning. ²⁾ Material är kvarlämnat efter avslutat arbete.	4 300 kr/st	Anmärkning	-

Revideringen genomförs i samband med publiceringen av uppdateringen av TH som är planerad till maj 2023. Ändringen förutsätter inte nämndbeslut.

Analys och konsekvenser

Oskickligt planerade och genomförda vägarbeten kan försämra tillgängligheten i staden och innebära mycket negativa konsekvenser för framkomlighet, trafiksäkerhet och trygghet. De kan dessutom innebära bristande arbetsmiljö. Alla incitament som medför regelefterlevnad kan därför ha en stor positiv effekt för många av stadens mål.

Ekonomi

Trafikkontoret bedömer att revideringen innebär en intäktsökning om cirka 60 %, eller cirka 2 mnkr på helårsbasis utifrån viten som utdelades under 2021. Utfallet är beroende av antalet kontroller och hur många fel som begås.

Trafikkontorets synpunkter

TA-planer och ett skickligt genomförande av dessa är förutsättningar för att trafikkontoret ska kunna ta tillvara trafikens intressen i samband med en stor mängd vägarbeten. Trafikkontoret måste generellt verka för effektiva verktyg för att beivra avvikelser i genomförandet av TA-planer så att alla kan ta sig fram tryggt och säkert. Trafikkontoret kan med höjda viten dels signalera hur avvikelser värderas, dels göra kontroller mer effektiva.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret att trafiknämnden godkänner tjänsteutlåtandet som återrapportering av budgetuppdraget.

Slut